

Člověk jako ‚subjekt‘ a jako událost

Už personalismus svým důrazem na člověka jako osobu (persona, personne, person, Person) počítá – ne sice vždy výslovně, ale fakticky – s životem této „osoby“ jakožto životním děním. Proto nový důraz na člověka jako subjekt může vyvolat dojem, jako by šlo spíše o ústup nebo redukci, neboť lidé si většinou budou klást otázku po subjektu tohoto životního dění, tj. jako po něčem, co se toho dění nějak účastní (participuje na něm), ale není jeho součástí. To sice není z cela mylné (protože subjekt opravdu není jen součástí svého života, svých životních osudů), zůstaneme-li jen u uvedených formulací, ale je to mylné v tom, jak to je běžně chápáno. Subjekt totiž je událost, jeho život je událostné dění, a to právě znamená, že nemůže být redukován na žádnou ze svých aktuálních jsoecností, ale že k němu vždycky náleží také to, čím už není, jakož i to, čím ještě není a co ještě čeká na jeho aktivitu, na jeho „výkony“ (které mají vliv na to, čím resp. kým ještě bude). Chyba většiny personalistů spočívá v tom, že svůj zájem soustředují výhradně (nebo aspoň daleko převážně) na člověka; tím se dostávají nejen fakticky, ale dokonce záměrně do distance vůči přírodním vědám. Stejným neduhem trpí také filosofové existence existencialisté. To je třeba překonat pojetím subjektu jako univerzální událostné struktury, bez níž by svět nemohl být a také nebyl skutečným světem. A toto pojetí je pak možno náležitě aplikovat na člověka jako na subjekt zvláštního typu, a pokud je nám zatím známo, subjekt nejvyšší úrovně. K bytostné povaze subjektu náleží, že je děním dvojí povahy, totiž děním niterný (nebo nepředmětný) a děním zvnějšněným (zpředmětněným, předmětným), a přitom obojí toto dění je sjednoceno (integrováno) v jediný subjekt, v jedinou událost (event. v případě člověka v jedinou pravou superudálost nejvyššího typu, neboť všechny rozsáhlejší superudálosti mají pouze nepravý událostný charakter, tj. mají centrum či garante své integrace mimo sebe, nikoli v sobě, uvnitř sebe). Pokud bychom se tedy měli co nejpřesněji vyjádřit, pak subjektem celého lidského života je událost zvnějšňování jeho niternosti, tj. uskutečňování toho, co ještě nenastalo (ale mělo a má nastat). K tomu zajisté náleží také leccos specifického, co nastat mohlo, ale nenastalo – ať už nastat mělo či naopak nemělo; subjekt rekonstruuje sám sebe každým svým činem, a také každým vědomým rozhodnutím určitého činu (určité reakce) se vzdát.

(Písek, 050804-4.)